

Burgerparticipatie bij ontwikkeling en realisatie van De Blaricummermeent

17 okt. 2014/rh

1. Inleiding

Op basis van een in maart 2011 door de BEL-gemeenten opgestelde nota over burgerparticipatie wenst het Projectbureau De Blaricummermeent (gemeente Blaricum) de huidige bewoners in De Blaricummermeent te betrekken bij de verdere ontwikkeling en realisatie van het plangebied. De gemeente wenst hier invulling aan te geven via een vorm van burgerparticipatie.

Burgerparticipatie is het betrekken van burgers, instellingen en organisaties bij de totstandkoming van beleid en plannen van de gemeente. Daarbij gaat de gemeente uit van een wederzijdse gedachtewisseling in een zo vroeg mogelijk stadium. Een duidelijk verschil dus met inspraak, waarbij burgers in een laat stadium, terwijl eigenlijk alles al vast staat, nog de gelegenheid krijgen om een mening kenbaar te maken voordat een definitief besluit wordt genomen.

In deze notitie wordt een aanzet gegeven om, langs de definitie en doelstellingen van burgerparticipatie, tot een organisatievorm te komen waarbij (alle) nieuwe bewoners betrokken worden bij de verdere invulling van De Blaricummermeent.

2. Aanleiding

In 2009 is een fysieke start gemaakt met de feitelijke realisatie van De Blaricummermeent en vanaf 2010 hadden de eerste bewoners hun intrek genomen in de reeds gerealiseerde woningen en appartementen in deelplan A en deelplan 0 (De Oorsprong).

Aangezien nog een groot deel, van met name deelplan A, bouwterrein betrof dat nog niet woonrijp ingericht kon worden en er regelmatig sprake was van wegomleggingen door werkzaamheden is in november 2012 besloten om een vertegenwoordiging van de bewoners te betrekken bij de verdere ontwikkeling van de 'wijk-in-wording'. Deze groep werd genoemd: 'Klankbordgroep Verkeer De Blaricummermeent'.

Daar waar deze groep de afgelopen jaren zich voornamelijk bezig hield met verkeer gerelateerde onderwerpen in en om de bouwlocatie is de situatie inmiddels aanzienlijk veranderd. Naast deelplan A hebben inmiddels bijna 100 huishoudens hun intrek genomen in nieuwe woningen en appartementen in deelplan C1 en is een paar maanden geleden begonnen met de realisatie van deelplan B.

Dit heeft tot gevolg dat de groep die deel uitmaakte van de 'Klankbordgroep Verkeer De Blaricummermeent' niet meer representatief is voor de inmiddels gegroeide groep nieuwe bewoners.

Tijdens een overleg van de 'Klankbordgroep Verkeer De Blaricummermeent', op 20 maart 2014 jl., is dit bespreekbaar gemaakt en door iedereen beaamd. Afsgesproken werd dat zowel de deelnemende bewoners als gemeente na zouden denken over een nieuwe format voor het overleg met bewoners in De Blaricummermeent dat meer recht doet aan de veranderde omstandigheden.

3. Doel

Burgerparticipatie is geen doel op zich maar een middel om de burger (in dit geval de bewoners van De Blaricummeermeent) intensiever te betrekken bij de totstandkoming en uitvoering van gemeentelijk beleid. Het gemeentebestuur van Blaricum is van mening dat het betrekken van burgers leidt tot betrokken burgers. Daarmee kan de kwaliteit van en het draagvlak voor gemeentelijk beleid worden verhoogd en biedt het een positieve impuls aan de relatie tussen burgers en bestuur.

Participatie van bewoners heeft verschillende motieven. De gemeente streeft hierbij naar de volgende doelstellingen:

- De kwaliteit van het beleid verhogen
Bewoners hebben vaak specifieke kennis en ideeën over hun eigen, directe omgeving. Door samen te werken aan de ontwikkeling en uitvoering van plannen, kan beter worden aangesloten bij de lokale situatie en de wensen van de bewoners.
- Vergroten van het draagvlak voor het beleid
De betrokkenheid van bewoners bij het ontwikkelen en/of uitvoeren van plannen, leidt ertoe dat zij zich gehoord voelen. Men verkrijgt inzicht in het gehele onderwerp en ook de diverse belangen en de tegenstellingen daarin, hetgeen kan leiden tot vergroting van begrip daarvoor of voor het uiteindelijke resultaat.
- Verbeteren van de relatie tussen burgers etc. en bestuur
Burgerparticipatie leidt tot samenwerking. Bewoners kunnen hierdoor ervaren dat het met de gemeente/projectbureau goed samen te werken is. Daardoor neemt het vertrouwen in de gemeente en haar bestuur toe.

De ontwikkeling van De Blaricummeermeent is inmiddels zo ver gevorderd dat het tot nu toe gevoerde overleg met enkel (bewoners-)vertegenwoordigers uit deelplan A niet meer volstaat. De gemeente wenst de groep, een vertegenwoordiging van alle huidige bewoners in het gebied, op een andere manier samen te stellen en de mate van participatie bij de verdere ontwikkeling van de locatie voor alle deelnemers duidelijk en inzichtelijk te maken. Deze notitie vormt hiertoe een eerste aanzet.

Een uitzondering hierop vormen de nieuwe ondernemers in De Blaricummeermeent. Voor hen is onderhavig voorstel niet bedoeld. Participatie en betrokkenheid voor ondernemers wordt vormgegeven via afspraken in het kader van het parkmanagement voor BusinessPark27. Hier worden in overleg met ondernemers separate afspraken over gemaakt.

4. Burgerparticipatie bij de BEL/gemeente Blaricum

In maart 2011 heeft de gemeente Blaricum, samen met Laren en Eemnes, een nota opgesteld en vastgesteld over burgerparticipatie in de BEL-gemeenten. In deze nota wordt uitgebreid ingegaan op een aantal vragen:

- Wat is burgerparticipatie?
- Waarom burgerparticipatie?
- Wanneer en bij welk onderwerp burgerparticipatie?
- Wie spelen een rol bij burgerparticipatie? en
- Hoe geven we burgerparticipatie vorm?

Deze nota vormt voor de gemeente Blaricum, en derhalve ook voor het Projectbureau dat namens de gemeente Blaricum belast is met de ontwikkeling en realisatie van de locatie, het beleidskader waarbinnen een gestructureerde dialoog met nieuwe bewoners van De Blaricummermeent vormgegeven kan worden.

In deze nota wordt burgerparticipatie als volgt gedefinieerd:

“Burgerparticipatie is het proces waarbij gemeente, instanties, betrokken burgers en eventueel externe deskundigen via een open houding naar elkaar en via een vooraf vastgestelde aanpak samen vorm en inhoud geven aan (delen van) plannen of beleid. Het proces is gericht op het benutten van elkaars deskundigheid en het verhogen van draagvlak voor te nemen beslissingen.”

5. Participatie tot nu toe

Door de jaren heen zijn, mede op initiatief van de bewoners, verschillende bewonersbijeenkomsten georganiseerd. De eerste grote plenaire bijeenkomst was in september 2012. Als gevolg van de economische situatie werden investeringen uitgesteld en kwam de bouwproductie op een laag pitje te staan. Bij nieuwe bewoners leefden veel vragen over hoe nu verder en wat de gemeente aan de situatie ging doen. Tijdens een goedbezochte bijeenkomst is veel informatie uitgewisseld en zijn veel vragen beantwoord. Deze avond legde ook de basis voor het formeren van de zogenaamde ‘Klankbordgroep Verkeer De Blaricummermeent’ en het ‘Bewonersportaal’.

Hieronder worden een drietal reeds uitgevoerde vormen van bewonersparticipatie verder toegelicht:

Klankbordgroep Verkeer De Blaricummermeent

De in november 2012 samengestelde ‘Klankbordgroep Verkeer De Blaricummermeent’ heeft nu bijna 2 jaar gefunctioneerd. De groep kwam 2 tot 3 keer per jaar bijeen. Vanaf het begin van dit overleg was voor de deelnemers duidelijk waar de beperkingen en mogelijkheden binnen dit overleg lagen. Het overleg was primair bedoeld voor het bespreken van bestaande, gewijzigde en nog uit te voeren maatregelen gericht op de verkeerssituatie binnen De Blaricummermeent. Niet alleen voor de automobilist, maar ook voor het langzaam verkeer waarbij veiligheid, bereikbaarheid en overzichtelijkheid belangrijke aandachtspunten vormden.

Deze Klankbordgroep heeft geen formele status gekregen zoals beschreven in de Nota Burgerparticipatie (maart 2011). Er vond destijds ook geen expliciete bestuurlijke besluitvorming plaats over het oprichten van de Klankbordgroep in de vorm van een bestuursopdracht. De Klankbordgroep kent een meer informeel karakter en heeft een tweeledig doel:

- het vergroten van draagvlak en begrip voor de manier waarop de locatie wordt ontwikkeld en de eventuele weerstand tegen uit te voeren verkeersmaatregelen weg te nemen door begrip te kweken bij de bewoners voor de gekozen verkeersoplossingen;
- De bewoners geven knelpunten aan in de verkeerssituatie welke om een oplossing door de gemeente vragen.

Bewonersportaal

Het 'Bewonersportaal' is te vinden op de site: www.blaricummermeent.nl. In de blauwe balk onder het kopje 'informatie' is het 'Bewonersportaal' te vinden. Via dit portaal houdt het Projectbureau alle bewoners op de hoogte van verdere ontwikkelingen en wetenswaardigheden. Dit portaal wordt vanaf sept. 2012 wekelijks voorzien van nieuwe informatie.

Ontwerp-project inrichting speelplek

Naast de 'Klankbordgroep Verkeer De Blaricummermeent' heeft de gemeente in 2012 (mei t/m november) een bijzonder participatietraject uitgevoerd met een groep kinderen in de leeftijdscategorie van 4 tot 12 jaar.

Met deze groep van 8 kinderen is een ontwerp-project gestart waarin het Projectbureau gezamenlijk met deze kinderen een ontwerp bedachten voor een speelterrein in deelplan A. In 4 aaneengesloten woensdagmiddagen, na school, hebben de kinderen, onder begeleiding van medewerkers van het Projectbureau, een aantal stappen doorlopen om uiteindelijk hun eigen speelplek vorm te geven. Dit ontwerp hebben de kinderen gepresenteerd aan de verantwoordelijke wethouder en na besluitvorming in het bestuur zijn de kinderen tevens betrokken bij de fysieke aanleg van het speelterrein. De speelplek is in november 2012 opgeleverd en vormt een mooi voorbeeld van hoe direct belanghebbenden betrokken kunnen worden bij de inrichting van hun woonomgeving.

6. Locatieontwikkeling in De Blaricummermeent

Na een aantal magere jaren, ingegeven door de economische dip die vanaf 2009 goed zichtbaar werd, komt de locatie steeds meer op stoom. De deelplannen 0 (De Oorsprong), A en C1 zijn (nagenoeg) gereed en bewoond. In 2014 zijn inmiddels een achttal koop-overeenkomsten gesloten voor de ontwikkeling van circa 110 nieuwe woningen in deelplan B. Tevens is de gemeente gestart met het bouwrijp maken van dit deelplan. In De Blaricummermeent wonen inmiddels ruim 200 gezinnen. En vanaf het voorjaar 2015 zullen er weer nieuwe bewoners bijkomen als de eerste woningen in deelplan B opgeleverd worden. De ontwikkeling van de locatie heeft ondanks de economische crisis gelukkig nooit stilgestaan. Hoewel de bouwproductie fors terugliep is het desondanks gelukt om de locatie, weliswaar mondjesmaat, steeds verder te blijven ontwikkelen. Dit heeft een positief effect gehad op woningzoekenden en woonconsumenten alsmede nieuwe investeerders en initiatiefnemers.

Het gevolg is dat de groep direct belanghebbenden inmiddels groot en divers genoeg is om nieuwe afspraken te maken over de vorm waarin bewonersparticipatie vormgegeven kan worden.

7. Participatieladder

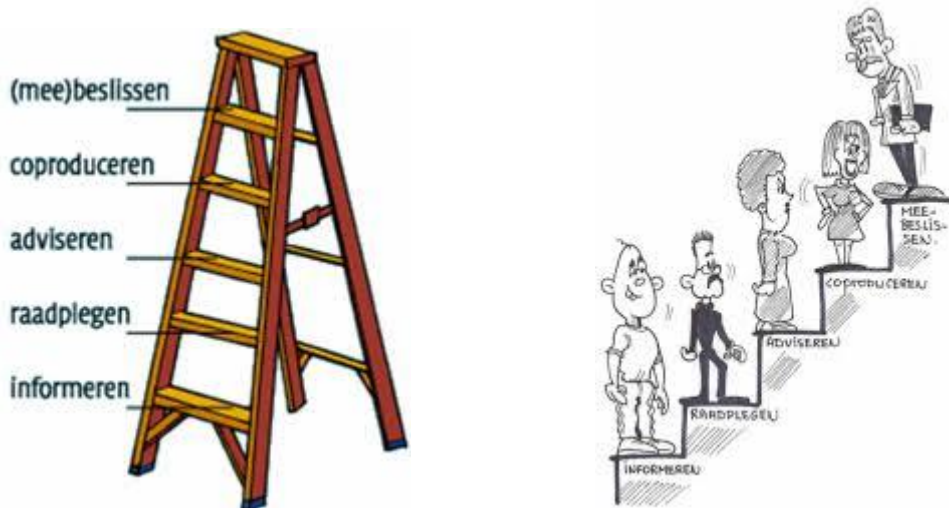
Burgerparticipatie bestaat in diverse vormen en gradaties. Het is iets anders dan de toepassing van wettelijk verplichte inspraak volgens de inspraakverordening: inspraak is vooral eenzijdig, waarbij het voorgenomen besluit feitelijk al vaststaat.

Burgerparticipatie is vooral gericht op een wederzijdse gedachtewisseling in een zo vroeg mogelijk stadium. Daarnaast kan burgerparticipatie op verschillende niveaus uitgeoefend worden: er bestaan gradaties voor wat betreft de mate van invloed die aan inwoners

gegeven wordt. Dit kan variëren van informeren tot aan meebeslissen, waarbij vooraf helderheid daarover moet worden gegeven om teleurstellingen en frustraties te voorkomen.

De mate van invloed die deelnemers aan burgerparticipatie in een beleidsproces krijgen, wordt ook wel voorgesteld als een participatieladder. Het gaat bij deze 'ladder' dan niet alleen om de beleidsfase waarin burger/bewoners betrokken worden, maar ook om de verantwoordelijkheid die burgers/bewoners krijgen, of anders gezegd, om de rol die ze spelen.

Vanuit het perspectief van de burger/bewoner ziet de 'ladder' er als volgt uit:

Ter toelichting:

Informeren

Hoewel informeren ook vaak wordt genoemd als onderdeel van de participatieladder, wordt dit hier niet als een echte vorm van participatie beschouwd. Burgers/bewoners worden hierbij slechts geïnformeerd over een beleidsvoornemen of een bepaalde activiteit in een beleidsfase. Men wordt niet om inbreng gevraagd.

Rol burger/bewoner: toehoorder.

Raadplegen

De gemeente vraagt bewoners om hun mening, hun opvattingen over of visie op bepaalde beleidsonderwerpen. De burger-/bewonersrol is dus die van informant. De deelname is relatief kort en weinig inspannend, de verantwoordelijkheid is licht. De vrijheid van 'de politiek' om de resultaten te gebruiken is relatief groot.

Rol burger/bewoner: geconsulteerde.

Adviseren

Deelnemers krijgen informatie over een beleidsonderwerp, overleggen daarover en komen tot een advies aan het gemeentebestuur over dat onderwerp. Deelname vergt een redelijke tijdsinvestering van burgers/bewoners. Deelnemers nemen een duidelijke verantwoordelijkheid en zijn aanspreekbaar op hun advies. Raad of college kunnen weliswaar het advies naast zich neerleggen, maar dienen wel te motiveren waarom ze dat doen.

Rol burger/bewoner: adviseur.

Coproduceren

Bewoners nemen deel aan de planvorming. Samen met beleidsambtenaren en evt. externe deskundigen werken ze beleidsvoorstellen uit. De rol van de deelnemende bewoners lijkt op die van beleidsambtenaar. Deelnemers investeren veel tijd, nemen verantwoordelijkheid en zijn aanspreekbaar op de geleverde voorstellen/plannen. De politiek moet het resultaat zwaar mee laten wegen in de besluitvorming met veel aandacht voor terugkoppeling naar deelnemers.

Rol burger/bewoner: samenwerkingspartner.

Meebeslissen

Besluitvorming wordt mede aan de betrokkenen gedelegeerd. Het politiek bestuur verbindt zich aan deze besluiten. Bewoners nemen zelf beslissingen binnen het kader dat de raad stelt. De raad geeft dan gecontroleerd en onder strikte voorwaarden bevoegdheden aan een groep burgers/bewoners.

Rol burger/bewoner: medebeslisser.

Wanneer de participatieladder wordt geprojecteerd op de wijze waarop bewoners betrokken kunnen worden bij de locatieontwikkeling van De Blaricummermeent kunnen een aantal conclusies worden getrokken over de hoe de participatie tot nu toe is verlopen en hoe er de komende jaren wellicht een verdere invulling aan gegeven kan worden.

Hieronder komen de verschillende 'treden' van de ladder weer aan bod:

1. Informeren: aan deze vorm van participatie wordt al jaren invulling gegeven door de informatie die beschikbaar wordt gesteld via de website en met name het Bewonersportaal. Hierbij hoort ook de regelmatig uitgegeven Nieuwsbrieven (voorheen hardcopy's en de laatste jaren digitaal).
2. Raadplegen: de deelnemers aan de Klankbordgroep Verkeer vormen een goed voorbeeld van de wijze waarop aan deze vorm van participatie invulling werd gegeven. Doordat de bewonersgroep inmiddels veel groter is geworden dan enkel de bewoners van deelplan A, ligt het voor de hand om een nieuwe Klankbordgroep samen te stellen en deze groep bovendien over meer onderwerpen (dan alleen verkeer) te laten meepraten dan de afgelopen jaren het geval is geweest.
3. Adviseren: dit betreft een vorm van participatie die, afhankelijk van het onderwerp, zondermeer kan worden ondergebracht bij de eerder genoemde nieuw samen te stellen Klankbordgroep van De Blaricummermeent. De in maart 2014, tijdens het overleg, neergelegde vraag om mee te denken over een nieuwe vorm van overleg en samenstelling van de groep betrokkenen is een mooi voorbeeld van hoe voorzichtig al invulling wordt gegeven aan deze vorm van participatie.
4. Coproduceren: deze vorm van participatie is één keer toegepast bij de inrichting van een speelplek in deelplan A. Het proces is goed bevallen, maar bracht voor de gemeente wel de nodige risico's met zich mee en heeft ook veel extra tijd gekost. De gemeente droeg bij dit specifieke traject de volledige eindverantwoordelijk en alle kosten waren voor rekening van de gemeente. Hierbij dient ook te worden vermeld dat het resultaat niet tot 100% tevredenheid heeft geleid, waarmee we aan willen geven dat burgerparticipatie geen garantie is om iedereen tevreden te stellen. Een herhaling van deze vorm van

participatie is voor de gemeente wel bespreekbaar, maar dan ook alleen maar op onderdelen van het plan die niet eerder via besluitvorming zijn vastgelegd. Als deze vorm wordt toegepast zullen vooraf wel duidelijke kaders gesteld dienen te worden.

5. Meebeslissen: deze vorm van participatie kan bij de huidige planontwikkeling van De Blaricummermeent (nog) niet toegepast worden, omdat de budgetten te zeer onder druk liggen en het planproces, als gevolg van het economische tij, nog zeer broos is. Deze vorm leent zich wel voor projecten/trajecten die meer in de fase van beheer en regulier onderhoud liggen.

8. Kaders voor (burger) bewonersparticipatie in De Blaricummermeent

Op basis van het voorgaande wordt voorgesteld om in het kader van het continueren en verbreden van de gewenste bewonersparticipatie in De Blaricummermeent sowieso in te zetten op de (reeds gehanteerde) participatievormen “informereren” en “raadplegen” en, afhankelijk van het betreffende onderwerp, ontwerp c.q. vraagstuk, incidenteel gebruik te maken van de vormen “adviseren” en “coproduceren”.

Het belangrijkste uitgangspunt van participatie is dat er duidelijkheid wordt gegeven aan alle deelnemers. Duidelijkheid over het proces, de rolverdeling, de mate van betrokkenheid en de consequenties van participatie. Er moeten eenduidige begrippen gehanteerd worden over participatie in de communicatie met de partijen, zowel intern als extern. Dit om te voorkomen dat verwachting en werkelijkheid niet met elkaar overeenkomen. Voor de participanten (de bewoners van De Blaricummermeent) is het belangrijk om van tevoren het doel en het karakter van het proces te kennen, zodat duidelijk is wat hun positie is en tot hoever hun invloed reikt, maar ook wat de harde randvoorwaarden zijn.

Hieronder volgt een voorstel op basis waarvan bewonersparticipatie voor De Blaricummermeent vormgegeven zou kunnen worden.

Uitgangspunten:

1. De gemeente Blaricum wenst bewonersparticipatie in te zetten bij de verdere ontwikkeling van De Blaricummermeent. Het Projectbureau De Blaricummermeent is hierbij belast met de uitvoering.
2. De gemeente draagt zorg voor een zorgvuldig vormgegeven participatieproces. Dit betekent dat de gemeente expliciet maakt:
 - Welk onderwerp ter discussie staat;
 - Wie bij eventuele besluitvorming betrokken worden en dus wie belanghebbenden zijn;
 - Op welke wijze het participatieproces ingericht wordt;
 - Op welke wijze zij de bewoner het best kan bereiken;
3. De gemeente is oprecht geïnteresseerd in hetgeen bewoners naar voren brengen en laat dat merken in woord en daad. Van bewoners mag een constructieve bijdrage worden verwacht.
4. De gemeente weegt de inbreng van bewoners mee in de uiteindelijke beslissing en maakt dat zichtbaar.
5. De gemeente levert extra inspanning om alle belanghebbende bewoners actief te betrekken, dus ook degenen die niet direct deelnemen aan het participatie-overleg.

6. De gemeente informeert de bewoner(s) tijdig en volledig over het onderwerp van participatie, hun rol en de manier waarop het participatieproces vorm krijgt.
7. De gemeente informeert bewoners gedurende het participatietraject regelmatig over wat er gebeurt met hun inbreng. De inbreng van bewoners wordt schriftelijk vastgelegd.
8. Plannen en/of onderdelen van plannen die reeds door gemeenteraad en/of college zijn vastgesteld worden niet ter discussie gesteld. Het door de gemeente vastgestelde Masterplan De Blaricummeent (incl. alle bijbehorende onderdelen die hier onderdeel van uitmaken) vormt het kader voor onderhavig participatietraject.

Bij deze uitgangspunten wordt gedacht aan de volgende praktische uitwerking c.q. invulling:

- de Klankbordgroep De Blaricummeent bestaat uit maximaal 6 bewoners uit de wijk;
- van gemeentelijke zijde maken 3 personen deel uit van de Klankbordgroep, te weten: wethouder (voorzitter), Hoofd Projectbureau, projectleider (secretaris);
- maximaal de helft van het aantal deelnemende bewoners mogen afkomstig zijn uit één en dezelfde deelplan; (het streven is een evenredige verdeling over de locatie);
- jaarlijks wordt de samenstelling van de bewonersvertegenwoordiging in deze Klankbordgroep herijkt en indien nodig aangepast teneinde zorg te dragen voor goede en evenwichtige vertegenwoordiging van alle bewoners in De Blaricummeent;
- geïnteresseerde bewoners die deel willen nemen dienen zich op te geven bij het Projectbureau en dienen daarbij een schriftelijke motivatie in te leveren (max 1 A4-tje); in deze motivatie dienen zij o.a. aan te geven hoe zij invulling geven aan de rol daadwerkelijk ook vertegenwoordiger van alle bewoners te zullen zijn c.q. feeling houden met hun achterban; selectie vindt plaats door de gemeentelijke vertegenwoordiging;
- de contactgegevens van de deelnemende bewoners worden bekend gemaakt via het BewonersPortaal en/of website;
- bij tussentijds vertrek/afcheid van een deelnemende bewoner wordt opnieuw naar een geschikte kandidaat gezocht;
- bij afwezigheid deelnemende bewoners bij vergaderingen is geen sprake van vervanging; bij langdurige afwezigheid kunnen nieuwe afspraken worden gemaakt;
- vergaderfrequentie: (minimaal) elk kwartaal (4 x per jaar);
- de Klankbordgroep houdt op te bestaan per 1 jan. 2024 of zoveel eerder/later als de gemeente Blaricum van mening is dat er geen nut/noodzaak meer voor is;
- deelname aan de Klankbordgroep De Blaricummeent is maximaal 4 jaar;
- onderwerpen: alle onderwerpen zijn bespreekbaar en alle deelnemers mogen onderwerpen aandragen voor de agenda. De gemeentelijke vertegenwoordiging in de Klankbordgroep heeft de mogelijkheid om onderwerpen van de agenda te halen, mits met redenen omkleed. De mate van participatie zal steeds per onderwerp door de gemeente worden bepaald.
- Voorwaarde voor deelname aan de Klankbordgroep is dat reeds door het college en/of raad vastgestelde onderdelen niet ter discussie staan. Het plan voor De Blaricummeent dient te worden uitgevoerd op basis van de bestuurlijk vastgestelde kaders. Discussie over onderwerpen buiten deze kaders kunnen niet binnen de Klankbordgroep De Blaricummeent worden gevoerd;
- bij de uitvoering zal de Klankbordgroep gebruik maken van een digitale werkomgeving (Projectoffice De Blaricummeent).

Gehanteerde bronnen:

- *Burgerparticipatie in de BEL-gemeenten; maart 2011;*
- *Inspraakverordening B/E/L; 2008;*
- *Werken aan relaties - communicatievisie, -kader en -uitvoering '14-'16; B/E/L; febr. 2014;*
- *Verslag Klankbordgroep Verkeer De Blaricummermeent; overleg dd. 9 oktober 2014.*